

หลักในการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นศาล

Principles for listening to evidence in court

วชิร เข้มพงษ์¹ และ เขมรัตน์ มณีสุวรรณ²

Wachira Khemphong¹ and Khemarant Maneesuwan²

คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา

^{1,2} Faculty of Law, Chalermkanchana University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักในการรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญาในชั้นศาล (ชั้นพิจารณา) ซึ่งจะศึกษาเฉพาะหลักเกณฑ์การรับฟังพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นพิจารณา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖ เท่านั้น

ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าที่รับฟังพยานบุคคลในชั้นศาล หลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานชั้นศาลนั้นผู้พิพากษาหรือศาลต้องใช้ดุลพินิจไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลักในการรับฟังพยานบุคคลในคดีอาญาและในคดีอาญาเป็นเรื่องการกระทำที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ประเด็นในคดีจึงมีอยู่ ๒ ประการ คือ หลักข้อกฎหมาย จำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ซึ่งเป็นประเด็นตายตัวไม่มีทางเป็นอื่นไปได้และหลักข้อเท็จจริงกล่าวคือ

(๑) หลักข้อกฎหมาย ในชั้นพิจารณาหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญาในชั้นศาล (ชั้นพิจารณา) ทางกฎหมายอาจแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นหลักทั่วไปในการรับฟังพยานหลักฐานกล่าว คือ ต้องเป็นพยานหลักฐานซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ โดยแยกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ พยานหลักฐานซึ่งความผิดหรือบริสุทธิ์จำเลยโดยตรงและส่วนที่สองเป็นข้อยกเว้นของส่วนแรกห้ามมิให้รับฟังเพราะเป็นการได้มาโดยมิชอบหรือมิได้มาด้วยความสมัครใจ

(๒) หลักข้อเท็จจริง หลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานบุคคลในชั้นศาล (ชั้นพิจารณา) การรับฟังการพิจารณาคดีคือ หลักการเป็นข้อเท็จจริงนั้น หลักปัญหาเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของศาลตามรูปคดีโดยความเป็นอิสระภาพและเสมอภาค หลักความใกล้ชิดกับเหตุการณ์และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หลักตรรกวิทยาหรือหลักเหตุและผล หลักธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติทั้งนี้ต้องประกอบกับตัวของพยานเองด้วย คือ

๑) มีความสามารถที่จะเป็นพยานได้ สามารถที่จะเข้าใจและตอบคำถามได้

๒) มีลักษณะของความใกล้ชิดกับข้อเท็จจริงของพยาน เป็นผู้ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นมาด้วยตนเองมาโดยตรง

๓) มีความสามารถในการถ่ายทอด ข้อเท็จจริง จากการสัมผัสกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสามารถจดจำและถ่ายทอดเหตุการณ์นั้นได้

คำสำคัญ: ศาล, พยาน, หลักฐาน

Abstract

This research, the objective is to study the principles of listening to evidence in criminal cases in court (trial level), which will study only the principles of listening to witnesses in criminal cases at the trial level. According to the Criminal Procedure Code, Section 226 only. The results from this study found that the hearing of witnesses in court The criteria for listening to evidence in court is that the judge or court must use discretion in accordance with the Criminal Procedure Code as the main basis for listening to witnesses in criminal cases and in criminal cases, it is about actions that are defined as offenses by law. There are therefore two issues in the case: legal principles whether the defendant is guilty, or innocent is a fixed issue, there is no other way, and the principle of fact is that.

(1) Principles of law, in considering the criteria for hearing evidence in criminal cases in court the legal matter (consideration level) may be divided into 2 parts: The first part is the general principle in hearing evidence, namely, it must be evidence that is likely to prove the defendant's guilt or innocence. It is divided into 2 parts: evidence which Guilty or innocent, the defendant directly and the second part is an exception to the first part, prohibited from being heard because it was obtained illegally or not voluntarily.

(2) Principles of fact Criteria for listening to witnesses in court (Hearing) the hearing of the case is the principle is that fact. The main problems regarding the use of the court's discretion according to the nature of the case are freedom and equality. The principle of proximity to naturally occurring events and facts. Principles of logic or principles of cause-and-effect Natural principles or phenomena that occur naturally must be combined with the witness himself, namely:

- 1) Have the ability to be a witness Able to understand and answer questions.
- 2) Having the characteristics of being close to the facts of the witness one who has seen, heard, or known messages regarding matters to be testified come directly in person.
- 3) Have the ability to convey facts from exposure to events that have occurred and be able to remember and convey those events.

Keywords: court, witness, evidence

บทนำ

ความสำคัญของปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐานในระบบการกล่าวหาเป็นอันตรายต่อผู้บริสุทธิ์ใจใสสะอาด ในประเด็นการสำสับหรือการกระทำผิดจะตกแก่ผู้ใด เพื่อแก้ข้อกล่าวหาให้เรื่องที่สามสามารถค้ำกันเองได้ตามใจชอบ สำหรับคดีอาญาแล้ว มีหลักอยู่ว่าทุกคนได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ จนกว่าจะพิสูจน์ให้ปราศจาก ข้อสงสัยแก่ทุกฝ่ายได้ว่าบุคคลกระทำผิดจริง ดังนั้นในหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชากล่าวว่า "การกระทำนำสืบจะต้องตกอยู่แก่ผู้กล่าวหาพนักงานสอบสวนเสมอมิใช่ฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา ถ้ามีข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณหา ก็สามารถพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์สันนิษฐานครบถ้วนแล้ว" สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย

ในคดีอาญา "ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้" แสดงให้เห็นว่ากฎหมายมีมาตรการที่เป็นธรรมกับผู้ที่ถูกกล่าวหา ไม่ให้เป็นผู้ถูกกระทำเหมือนในสมัยก่อนที่ผู้ถูกกล่าวหาถูกกระทำเสมือนว่าเขามีความผิดตามที่กล่าวหาจากสังคมรอบข้าง จึงต้องมีการปกป้องภายใต้การคุ้มครองของสิทธิมนุษยชนที่ยอมรับกันทั่วโลก

ประมวลกฎหมายอาญา .หรือเรียกว่า "ป.อาญา" ตามมาตรา ๒ "ห้ามมิให้เทียบเคียงที่มีผลไปในทางร้าย" ปัญหาการรับฟังในเรื่องคดีวินัยที่เกี่ยวข้องเนื่องคดีอาญา ในสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เกี่ยวกบพยานที่ให้การขัดทอดผู้อื่น แล้วพนักงานสอบสวนเคหาเหตุการณ์ให้เข้ากับข้อกล่าวหาที่ตนได้ตั้งไว้ กล่าวหาไว้เป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ถูกมองข้ามไปเพราะทุกคนกลัวในอำนาจบางอย่าง ทั้งยังมีความผิดพลาดในด้านการสันนิษฐาน ซึ่งประกอบไปด้วยความคิดและภาวะของอารมณ์ในตัวผู้รับฟังเอง หลักฐานที่ได้มาอาจไม่ชัดเจน จึงต้องใช้หลักการเดาให้เข้ากับข้อกล่าวหาว่ามีความผิดตามที่ตั้งข้อกล่าวหาไว้ อย่างไรก็ตามเป็นลักษณะที่ไม่เป็นธรรมกับผู้ถูกกล่าวหา ทั้งยังขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจงใจหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ทำให้เกิดฝันร้ายของผู้ถูกกล่าวหาโดยอาศัยอำนาจช่องทางของกฎหมาย เรื่องอำนาจและการใช้อำนาจของรัฐนี้ เป็นสิ่งที่มีอยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านาน ในสมัยก่อนที่จะมีการปกครองระบบประชาธิปไตย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ปกครองมกติกาลึกที่เข้าใจง่ายแม้ว่าผู้ปกครองจะมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดก็ตาม

ความชอบในการปกครอง ก็ยิ่งขึ้นอยู่กับความรู้จักให้ความคุ้มครอง ความร่มเย็นเป็นสุขแก่"อาณาประชาราษฎร์" ด้วยแทนที่จะเป็นการรับเอาประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว "การที่จะบำเพ็ญความยุติธรรมในบ้านเมืองนั้น ดุที่เขียนในกระดาดแล้วดูเหมือนว่าจะให้ความยุติธรรมเป็นไปได้ใสบริสุทธิ์เหมือนอย่างฝันนั้นเป็นแค่ความคิด การที่ทำจริงได้นั้น ทำได้แต่เพียงเบาๆ เพราะเหตุว่าไม่มีเครื่องมือเหมือนอย่างปรอทที่หยั่งว่าร้อนเย็นเพียงไร การที่ทำไปได้ในโลกนี้ก็ด้วยความเคา ทั้งสิ้น คือ เคาว่าอายนี้ทำผิดจริงหรือไม่ เคาว่าโทษเท่าใดจึงจะพอในเวลาที่ไม่มีตาเต็ง จะชั่งโทษและผิดให้เสมอกัน การทั้งหลายที่ใช้ความเคาเป็นพื้น ก็ต้องคลาดเคลื่อนอยู่บ้างเป็นธรรมดา แต่การคลาดเคลื่อนเช่นนี้ก็มิใช่เป็นพื้นทุกบ้านทุกเมือง"

วิธีการและกระบวนการใช้อำนาจเพื่อเรียกใช้ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นไปอย่างตรงไปตรงมาอย่างไรก็ดี ความชอบธรรม และความไว้วางใจที่ประชาชนมีต่อผู้ปกครอง ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้จักผ่อนปรนในการใช้อำนาจ และการไม่ก่อความเดือดร้อนรำคาญ โดยการกระทำของผู้มีอำนาจโดยเฉพาะในการสถานการณ์ที่ประชาชน ถูกคุกคาม โดยภัยอันตรายจากสิ่งแวดล้อมในการปกครอง

ปัญหาการใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่นเพื่อให้ตนเองพ้นโทษหรือได้รับโทษน้อยลง โดยใช้ถ้อยคำในการกล่าว ชัดทอดระหว่างผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งเกิดจากลักษณะถามตอบตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา ได้ บัญญัติไว้ในเรื่องพยานหลักฐาน โดยเป็นการเล่าข้อเท็จจริง ซึ่งพยานบอกเล่ายากแก่การเชื่อถือ โดยปกติศาล จะไม่รับฟัง แต่ในชั้นสอบสวนจะรับฟังซึ่งเป็นผลเสียหายต่อผู้กล่าวหา ในการวินิจฉัยคดี ศาลย่อมพิเคราะห์ พยานหลักฐานไปตามหลักกฎหมายและเป็นไปตามธรรมชาติของพยานหลักฐานว่าสอดคล้องกับเหตุผลหรือไม่ ถูกต้องตามหลักวิชาการหรือไม่ มีเหตุสงสัยตามสมควรหรือไม่ เมื่อพยานหลักฐานแวดล้อมสอดคล้องกับหลัก กฎหมายเหตุผลตามธรรมชาติและเชื่อว่าจำเลยกระทำความผิดโดยปราศจากเหตุสงสัยใดๆ ก็ย่อมจะลงโทษ จำเลยได้

ทั้งนี้จะต้องนำหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ป.วิ. อาญา" ตาม มาตรา ๒๒๖ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่า จำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่น สัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นและให้สืบตามบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมาย อื่นว่าด้วยการสืบพยาน" (พระเจ้าบรมวงศ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดาและองค์ปฐมาจารย์ของนัก กฎหมายไทย)

อย่างไรก็ดีพยานบุคคลนั้นจัดว่าเป็นพยานประเภทที่สำคัญและมีปัญหาต่างๆ มากกว่าพยานประเภท อื่น เพราะพยานบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานหลายประการที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการผันแปรเปลี่ยนแปลงได้ ง่าย เช่น สภาพจิตใจของพยาน ความสามารถในการทรงจำอารมณ์และระยะเวลา ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะไม่บังเกิดขึ้นกับพยานประเภทอื่นยกเว้นพยานผู้เชี่ยวชาญแต่ก็ไม่พบบ่อยนัก ความรู้สึกไม่ปลอดภัย และความหวาดกลัวของพยานบุคคลตลอดจนการถูกข่มขู่ ถูกทำร้าย หรือถูกอิทธิพลคุกคามบังคับบีบคั้นใน รูปแบบต่างๆ จัดว่าเป็นปัญหาสำคัญและเป็นสาเหตุให้เกิดผลกระทบกระเทือนเสียหายต่อกระบวนการ ยุติธรรมและผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยอย่างมาก เพราะจะทำให้พยานบุคคลไม่กล้าไปเป็นพยานต่อพนักงาน สอบสวนพนักงานอัยการหรือศาล ผลที่ติดตามมาก็คือคดีต้องเสียความเป็นธรรมไป

ดังนั้นปัญหาเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญาในชั้นศาลและความเป็นธรรมของผู้ที่จะมาเป็น พยานในคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีอาญา จึงนับว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารกระบวนการยุติธรรม และเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายผู้เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือและช่วยกันคิดหาแนวทางแก้ไข และสร้างกลไกขึ้นมา เพื่อให้มีหลักในการรับฟังพยานบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยไม่ปล่อยให้ผู้ที่มาเป็นพยานต้อง ตกอยู่ในสภาพหวาดผวาและต้องช่วยเหลือตนเองไปตามมีตามเกิด เพราะพยานมีความสำคัญต่อผู้กล่าวหา

และผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ผิดหรือบริสุทธิ์ดังเช่นในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสภาพอันไม่พึงปรารถนาของสังคมในยุคปัจจุบัน

การศึกษาครั้งนี้จะค้นคว้าถึงหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานบุคคล ส่วนในกรณีที่มีผลกระทบต่อคู่ความทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายโจทก์ผู้กล่าวหาหรือฝ่ายจำเลยที่ถูกกล่าวหาที่มีอยู่ในประเทศไทยปัจจุบันและพิจารณาถึงแนวทาง หรือระบบที่ควรจัดให้มีขึ้นหรือนำมาใช้ให้เหมาะสมกับระบบการบริหารกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับระบบที่ใช้ได้ผลดีในต่างประเทศจะไม่วิเคราะห์ในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้นเพื่อให้ระบบส่งผลดีในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและก่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคมการศึกษานี้จึงกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ - ประการ คือ

๑. เพื่อศึกษาหลักในการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นศาล (ชั้นพิจารณา) โดยแยกเป็นข้อย่อยดังนี้ คือ

๑.แนวคิดในระบบการดำเนินคดีอาญา

๒.ประเภทของพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญา

๓ การรับฟังพยานบุคคลในชั้นคดีอาญาชั้นศาล

๒.เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของระบบคดีอาญาและพยานหลักฐาน

ระเบียบวิธีการวิจัย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการรับฟังพยานบุคคลชั้นศาล

ศาลหรือผู้พิพากษาก็คือ มนุษย์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปในลักษณะวิถีความเป็นอยู่ตามปกติย่อมรู้เท็จจริงหรือความเป็นไปต่าง ๆ ของสังคมไม่น้อยไปกว่าบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ โดยที่กฎหมายเองก็ไม่ประสงค์ให้ศาลหรือผู้พิพากษารู้น้อยกว่าบุคคลทั่วไปในเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นศาลจึงรับรู้ในสิ่งที่บุคคลทั่วไปได้รู้ข้อสำคัญความรู้ที่วามนี้ต้องไม่เกินไปกว่าความรู้ของบุคคลทั่วไปที่รู้โดยสภาวะที่ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟังเป็นต้น มิฉะนั้นจะกลายเป็นความรู้ส่วนตัวของผู้พิพากษาไปมิใช่ข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไป ในฐานะที่ศาลเป็นผู้พิจารณาตัดสินจึงมีอำนาจที่จะรับรู้ โดยถือเป็นความจำเป็นต้องรับรู้ มิใช่เป็นดุลพินิจศาลและการที่ศาลต้องรับรู้ก็ใช่ว่าต้องรับรู้ในขณะที่ทำการพิจารณาคดีศาลอาจแสวงหาความรู้ทางใดทางหนึ่ง เช่น การค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง เป็นวิธีอำนวยความสะดวกและเตือนความทรงจำของผู้พิพากษาที่ทำการ

พิจารณารับฟังพยานหลักฐานในคดี เพราะผู้พิพากษาสามารถใช้การวินิจฉัยว่าอย่างไรเป็นข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไป แต่ศาลจะถือเอาความรู้ส่วนตัวมาวินิจฉัยคดีไม่ได้ว่าโดยหลักพิจารณาปัจจุบันหน้าที่ของผู้พิพากษา คือ ผู้ตัดสินชี้ขาดคดีตามพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอเท่านั้น ถ้าศาลไม่แน่ใจที่จะรับฟังหรือไม่รับฟังพยานหลักฐานที่จะนำเสนอขึ้นเกี่ยวข้องกับการพิสูจน์ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์หรือไม่ ก็ควรอนุญาตให้นำสืบและรับไว้ในสำนวนความก่อนวินิจฉัยในขณะนั้นอาจบกพร่องได้ ทั้งนี้การรับฟังไว้ก่อนก็เป็นแต่ทำให้มีพยานหลักฐานมากขึ้น แต่การไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานนั้นไว้เลยอาจเป็นข้อเสียหายแก่ผู้เป็นคดีอย่างมากเพราะพยานเล็ก ๆ น้อย ๆ อาจเป็น

พยานหลักฐานที่สามารถเชื่อมโยงกับพยานหลักฐานอื่นที่สำคัญ ทำให้สามารถชี้ขาดประเด็นซึ่งกำลังพิพาทอยู่นั้นได้

การรับฟังพยานหลักฐาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖ บัญญัติไว้ว่า "พยานวัตถุพยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพินิจได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ 'หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่นใด และให้สืบพยานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบ" หมายถึง การรับฟังพยานที่สามารถพินิจความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยได้และจะต้องได้มาโดยพยานที่มีความสมัครใจตามกฎหมายกำหนด ตามที่คู่ความกล่าวอ้าง เพื่อพินิจข้อกล่าวหา

การนำสืบพยานบุคคล ก่อนที่จะศึกษาถึงการนำสืบพยานบุคคลในแต่ละองค์ประกอบ กระบวนการยุติธรรมผู้วิจัยจะขอกล่าวถึง ความสามารถในการเป็นพยานบุคคลเสียก่อนว่าบุคคลประเภทใดบ้างที่สามารถเป็นพยานได้ กรณีบุคคลที่จะเป็นพยานได้นั้น สำหรับบุคคลที่พยานในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติไว้ว่า "บุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่พิการ หูหนวกหรือเป็นใบ้ ก็ตาม แต่ถ้าได้เห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเองแล้ว ศาลก็ย่อมรับฟังคำให้การของบุคคลนั้นเป็นพยานได้" ถ้าเป็นบุคคลที่ได้สัมผัสโดยตรงก็สามารถเป็นพยานและทำการสืบสวนเป็นการกระทำขั้นต้นของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจที่กระทำไปตามอำนาจหน้าที่ ในการสืบสวนเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงหมายถึง รายละเอียดเรื่องราวที่ได้สืบค้นมา และหลักฐานหมายถึง บุคคล เอกสาร วัตถุและร่องรอย ที่จะพินิจชี้ยืนยันเรื่องราวหรือข้อเท็จจริงที่สืบมาได้ว่ามีเพียงใด

การนำสืบพยานบุคคลในชั้นสอบสวน เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของประเทศชั้นพนักงานสอบสวนนั้นเป็นการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายกล่าวคือ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องสอบสวนคดีอาญาทุกกรณีเมื่อทราบว่าการกระทำความผิด เกิดขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องรอให้มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษก่อน เว้นแต่เป็นความผิดอันยอมความได้ เมื่อผลการสอบสวนทราบว่า ผู้ต้องหา นั้นมาฟ้องร้องต่อไป สำหรับการสอบปากคำผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดและการสอบสวนพยานบุคคลนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติขั้นตอนต่างๆ ที่สำคัญไว้ดังนี้ คือ

๑) ก่อนการสอบพยานบุคคล พนักงานสอบสวนอาจจะให้พยานผู้นั้น สาบานหรือปฏิญาณตัวก็ได้

๒) การสอบสวนปากคำหรือการสืบพยานบุคคลต้องเริ่มต้นด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว กล่าวคือ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับ ชื่อ อายุ ตำแหน่ง อาชีพ ภูมิลำเนา และความเกี่ยวพันกับคู่ความหลังจากนั้นพนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนเกี่ยวกับเนื้อหาของเรื่องที่พยานบุคคล รับรู้หรือพบเห็นมา

๓) เมื่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินการสอบสวนพยานบุคคลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปพนักงานสอบสวนก็จะเป็นผู้ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เช่น พยานเอกสารพยานวัตถุ ที่เกี่ยวข้องกับคดีให้ครบถ้วนแล้วรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งพิจารณาพยานหลักฐานทั้งปวงเมื่อมีความเห็นทางคดีส่งไปยังพนักงานอัยการ" ตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๐ (๑) วรรคสอง ที่บัญญัติไว้ว่า "ถ้าอัตราโทษอย่างสูงเกินกว่าสามปีให้พนักงานสอบสวนส่ง

สำนวนไปยังพนักงานพร้อมทั้งความเห็นที่ควรให้กับการสอบสวนพนักงานอัยการสั่งงด หรือให้ทำการสอบสวนต่อไป ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามนั้น"

การนำสืบพยานบุคคลในชั้นอัยการ กาคำเนินคดีอาญาในประเทศไทยสมัยก่อนมิได้มีพนักงานอัยการทำหน้าที่ดังเช่นปัจจุบัน การฟ้องคดีอาญาเป็นหน้าที่ของราษฎรจะต้องฟ้องร้องเอง ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๓๔ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นผู้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้สถาปนากระทรวงยุติธรรมขึ้น โดยรวมเอาศาล กรมและกระทรวงต่าง ๆ มาไว้แห่งเดียวกัน และหลังจากนั้นอีกหนึ่งปี จึงได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลโปริสภาขึ้นโดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเจ้าพนักงานผู้ฟ้องคดีเล็ก ๆ น้อยในนามของแผ่นดินต่อศาลโปริสภา

ส่วนคดีข้อหาฉกรรจ์ เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาล พนักงานอัยการจะเป็นผู้ตรวจใคร่ครวญสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ปรากฏนั้นพอเชื่อถือได้หรือไม่ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริงและใครเป็นผู้กระทำ ถ้าเชื่อก็เสนอคดีฟ้องต่อศาลและดำเนินคดีต่อไปจนถึงที่สุด แต่ถ้าไม่เชื่อก็สั่งไม่ฟ้องปล่อยผู้ต้องหาไปหรือถ้าข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานยังไม่แน่ชัด พนักงานอัยการก็อาจสั่งสอบสวนเพิ่มเติมหรือเรียกพยานไปซักถามเพื่อให้ได้ความชัดเจนยิ่งขึ้นก็ได้จะเห็นได้ว่าตามระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยพนักงานอัยการจะเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับข้อหาเมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จสิ้นและส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการแล้วเท่านั้น ซึ่งขบวนการตรึงนี้แตกต่างกับของหลายประเทศในยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ เยอรมัน อิตาลี เป็นต้น ดังนั้น บทบาทของพนักงานอัยการในการนำสืบพยานบุคคลในชั้นต้นที่ยังมิได้ฟ้องคดีหรือก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลพนักงานอัยการจะมีบทบาทเพียงพิจารณา พยาน หลักฐานที่มีปรากฏอยู่ในสำนวนการสอบสวน หรือพยานที่สั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม หรือที่เรียกมาซักถามเท่านั้น จะเห็นได้ว่าในขั้นตอนนี้พนักงานอัยการไม่มีโอกาสได้นำสืบพยานบุคคลหรือพบเห็นบุคคลที่เป็นพยานในคดีเลย คงอ่านเฉพาะจากบันทึกคำให้การพยานบุคคลที่พนักงานสอบสวนทำไว้ในสำนวนการสอบสวนยกเว้นกรณีเรียกพยานมาซักถามเท่านั้น

ปัญหาเกี่ยวกับพยานบุคคล

ตามหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗ "เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย" การพิสูจน์ความนั้นให้จำเลย" การพิสูจน์ความจริงในคดีนั้นจะต้องอาศัยพยานหลักฐานเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ถ้าคดีขาดพยานหลักฐานเสียแล้วย่อมไม่อาจทราบได้อย่างแน่แท้ว่าความจริงของเรื่องนั้นๆ อย่างไร อาจจะเป็นไปตามคำฟ้องของโจทก์หรือเป็นไปตามคำปฏิเสธของจำเลยก็ได้ เมื่อคดีมีข้อสงสัยเช่นนี้ พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการย่อมไม่อาจฟ้องคดีได้หรือถ้าจะขึ้นฟ้องคดีไปศาลก็ต้องยกฟ้อง ทั้งนี้เป็นไปโดยเหตุนี้เองผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่าย เช่น พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา ทนายความ จะประสบความสำเร็จในการดำเนินคดีได้นั้น นอกจากจะต้องมีความรู้อย่างลึกซึ้งทางค่านกฎหมายสารบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายลักษณะของการกระทำต่าง ๆ ที่มีความผิดแล้วยังจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญอย่างยิ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐานอยู่ " ประการใหญ่ ๆ คือ

๑. การแสวงหาพยานหลักฐาน จัดว่าเป็นความสามารถของพนักงานสอบสวนหรือผู้เสียหายผู้เป็นโจทก์ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีเอง การหาพยานจะต้องใช้ความละเอียดความรอบคอบถี่ถ้วนและความช่างสังเกตเป็นพิเศษ ซึ่งความสามารถในประการต่าง ๆ เหล่านี้แต่ละคนย่อมแตกต่างกันไป โดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์และปัจจัยอื่น ๆ ประกอบพยานหลักฐานสิ่งเดียวกันบางคนอาจจะหาได้แต่บางคนกลับหาไม่ได้ มีคดีจำนวนไม่น้อยที่ต้องเสียหายไปไม่สามารถฟ้องหรือไม่อาจลงโทษผู้กระทำความผิดได้ เพราะความผิดพลาดหรือความเลินเล่อในการหาหลักฐาน เช่น เห็นว่าเป็นสิ่งเล็กน้อย ๆ จึงมองข้ามไปทั้ง ๆ ที่ความจริงสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ นั้นจะเป็นกุญแจสำคัญที่ไขไปสู่พยานหลักฐานอื่นอันมีคุณค่าต่อคดีไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสวงหาพยานบุคคลเป็นสิ่งที่ยากลำบากมากที่สุด เพราะพยานบุคคลสามารถเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงได้ง่ายตลอดเวลา เมื่อมีปัจจัยต่าง ๆ มากระทบหรือคดีต้นเกี่ยวกับเรื่องการแสวงหาพยานหลักฐานนี้กล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสืบสวนและการสอบสวนเป็นหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้ดำเนินการโดยมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตลอดจนระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ วางหลักเกณฑ์ และแนวทางการปฏิบัติไว้ เช่น ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ พร้อมฉบับแก้ไขเพิ่มเติมและประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเป็นต้น เนื่องจากการกระทำความผิดหรือการประกอบอาชญากรรมมีหลายลักษณะแตกต่างกันไป อันนั้นการสืบสวนและการสอบสวนเพื่อแสวงหาพยานหลักฐาน จึงมีหลากหลายวิธีการตามประเภทของการกระทำความผิดแต่ละอย่างแต่ละคดี

๒. การนำพยานหลักฐานเข้าสู่คดี มีความสำคัญและยากลำบากยิ่งกว่าการแสวงหาพยานหลักฐานชั้นมาอีกระดับหนึ่ง เพราะถึงแม้ว่าจะแสวงหาพยานหลักฐานได้แล้ว แต่ถ้าไม่สามารถนำพยานหลักฐานนั้นเข้ามาสู่คดีได้หรือนำมาได้ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์พยานหลักฐานที่หาได้นั้นย่อมจะไม่เกิดประโยชน์ต่อคดีแต่ประการใดเลย เช่น พบรอยมีรอยเท้าของผู้กระทำความผิดอยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุ แต่ไม่สามารถจำลองแบบหรือเก็บรายละเอียดมาตรวจพิสูจน์ได้หรือกรณีเป็นคดีที่มีประจักษ์พยานรู้เห็นเหตุการณ์ในขณะเกิดเหตุ แต่เมื่อจะนำบุคคลเหล่านั้นมาเป็นพยานกลับได้รับการตอบปฏิเสธและไม่ร่วมมือถึงแม้ว่าการปฏิเสธไม่ร่วมมือดังกล่าวจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๖๘ มีโทษถึงขั้นจำคุก แต่ในทางปฏิบัติก็ไม่บังเกิดผลสำเร็จ อาจกล่าวได้ว่าพยานบุคคลจัดว่ามีความยากลำบากมากที่สุด ในการนำเข้ามาสู่คดี เว้นแต่พยานบุคคลประเภทที่เข้าได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นเท่านั้นที่จะยินยอมให้ความร่วมมือเข้ามาเป็นพยาน : ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า มีปัจจัยหลายประการที่เป็นเหตุให้พยานบุคคลปฏิเสธการให้ความร่วมมือดังจะได้กล่าวรายละเอียดไว้ในข้อต่อไป

๓. ข้อขัดข้องเกี่ยวกับพยานบุคคล เนื่องจากการเบิกความของพยานบุคคลถือว่าเป็นกิจการเฉพาะตัวจะแต่งตั้งตัวแทนหรือมอบหมายผู้อื่นไปเบิกความแทนไม่ได้ ดังนั้นเมื่อระบุชื่อบุคคลใดเป็นพยานไว้จะนำบุคคลอื่นเข้าสืบแทนไม่ได้โดยปกติการยื่นบัญชีพยานบุคคลจะต้องยื่นต่อศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าสามวัน เว้นแต่กรณีระบุพยานเพิ่มเติมซึ่งอาจดำเนินการหลังจากกำหนดดังกล่าวได้" สำหรับในชั้นสอบสวนไม่ต้องมีการยื่นบัญชีพยานบุคคลเพราะเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

จะต้องแสวงหาพยานหลักฐานทุกชนิดให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพิสูจน์ให้เห็นความผิดจนกว่าจะเห็นว่าได้

พยานหลักฐานเพียงพอและการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วก็จะมีความเห็นส่งสำนวนให้พนักงานอัยการพิจารณาต่อไป ถ้าพนักงานสอบสวนเห็นว่าบุคคลใดเป็นผู้รู้เห็นหรือเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเท่านั้นจึงจะนำเข้ามาเป็นพยานในคดี เว้นแต่กรณีเป็นพยานผู้ชำนาญการดังนั้น กรณีเป็นตัวแทนพยานเข้าเบิกความในชั้นสอบสวนจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตามไม่ว่าในชั้นสอบสวนหรือชั้นพิจารณาคดีในศาล ได้ปรากฏอยู่เสมอว่ามีข้อขัดข้องเกี่ยวกับพยานบุคคลเกิดขึ้นหลายประการที่ส่งผลเสียหายต่อคดี ข้อขัดข้องดังกล่าวที่สำคัญ ได้แก่

(๑) บุคคลปฏิเสธการเป็นพยาน ในชั้นสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสืบสวนสอบสวนปรากฏแน่ชัดว่ามีบุคคลใดทราบหรือรู้เห็นเหตุการณ์คดีที่เกิดขึ้น พนักงานสอบสวนก็จะขอความร่วมมือบุคคลนั้นให้มาเป็นพยาน โดยการสอบสวนบันทึกถ้อยคำให้การไว้รวมเข้าในสำนวนซึ่งบุคคลที่ให้การเป็นพยานนี้จะต้องไปเบิกความต่อศาลอีกครั้งหนึ่งเมื่อมีการฟ้องคดีแม้ตามกฎหมายจะให้อำนาจพนักงานสอบสวนออกหมายเรียกพยานมาให้การได้ แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนมักจะใช้วิธีการเชื้อเชิญหรือร้องขอความร่วมมือแทนการออกหมายเรียกเพราะถือว่าเป็นเกียรติพยานที่ดีกว่า ปรากฏว่ามีพยานจำนวนไม่น้อยที่ปฏิเสธไม่ยินยอมเป็นพยานอาจจะเนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ หลายประการ เช่น กลัวเสียเวลา เกรงกลัวอิทธิพลไม่มั่นใจในความสะดวกหรือความปลอดภัยและที่สำคัญที่สุดคือพยานมีทัศนคติไม่ดีต่อกระบวนการยุติธรรมแม้พนักงานสอบสวนจะให้ความเพียรพยายามเพียงใดก็ยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดของพยานได้

ในชั้นพนักงานอัยการปัญหาเรื่องบุคคลปฏิเสธการเป็นพยานจะไม่บังเกิดขึ้น เพราะพยานบุคคลที่ปรากฏอยู่ในสำนวนการสอบสวนนั้นเป็นพยานที่ผ่านขั้นตอนของพนักงานสอบสวนมาแล้วทั้งสิ้น แต่ก็อาจจะมีอยู่บ้างในกรณีที่พนักงานอัยการสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนพยานบุคคลเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่ได้สอบสวนไว้ในสำนวนแล้ว กรณีเช่นนี้ก็ต้องไปเริ่มต้นในชั้นสอบสวนใหม่ในชั้นศาล ปรากฏเสมอว่าพยานบุคคลหลบเลี่ยงไม่ไปเบิกความด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น อ้างความเจ็บป่วย หรือหลบหนีไม่ไปเบิกความตามกำหนดจนในที่สุดศาลสั่งตัดพยานปากนั้น ในแต่ละปีมีคดีที่ศาลต้องพิพากษาฟ้องเพราะพยานสำคัญไม่ไปเบิกความจำนวนไม่น้อย แต่เสียดายไม่สามารถนำสถิติมาแสดงในเอกสารวิจัยครั้งนี้ได้เนื่องจากมีเวลาจำกัด

ชั้นศาลหรือชั้นพิจารณา กระบวนการในชั้นพิจารณาซึ่งศาลจะต้องกระทำโดยเปิดเผยและสิทธิของจำเลยกับแนวทางที่ควรกระทำเพื่อให้การต่อสู้คดีเป็นไปโดยมีสิทธิภาพต้องมีขั้นตอนดังนี้

๑. การพิจารณา
๓. ศาลพิจารณาโดยเปิดเผย
๓. การสืบพยานลับหลังจำเลย
๔. คดีที่มีโทษประหารชีวิต
๕. รับสารภาพในระหว่างพิจารณา
๖. วิธีการนำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ระงับไปแล้วหรือไม่

๗. เหตุแห่งการยกฟ้อง

การพิจารณา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๘ "เมื่อศาลประทับฟ้องแล้ว แต่ยังไม่ได้อำนาจมา ให้ศาลออกหมายเรียกหรือหมายจับมาแล้วแต่ควรอย่างไรเพื่อพิจารณาต่อไป" ดังนั้นถ้าจำเลยไปศาลตามนัด ศาลต้องอ่านและอธิบายคำฟ้องให้จำเลยฟังแล้วถามว่าจะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธ และศาลต้องบันทึกคำให้การของจำเลยไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ว่าจะเป็นคดีที่ราษฎรฟ้องร้องกันเอง หรือพนักงานอัยการเป็น โจทก์ จำเลยต้องไปศาลในวันนัดสืบพยานและนัดฟ้องคำพิพากษา หากไม่ไปโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องศาลต้องออกหมายจับจำเลยเพื่อให้ได้ตัวไปดำเนินคดีต่อไป

ศาลพิจารณาโดยเปิดเผย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ บัญญัติไว้ว่า "การพิจารณาและสืบพยานให้ศาลกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้อย่างอื่น" ดังนั้นเมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้วและศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไร ก็ให้ศาลจะรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไปการพิจารณาคดีอาญานั้น ต้องกระทำต่อหน้าหน้าตัวจำเลยเสมอ ศาลไม่อาจทำการสืบพยานลับหลังตัวจำเลยได้ แม้ว่าจะมีทนายความจำอยู่ก็ตาม

การสืบพยานลับหลังจำเลย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๖ วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า "ภายหลังศาลได้ดำเนินการตามมาตร ๑๗๒ วรรคสอง แล้วเมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การดำเนินการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสิบปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยาน

(๒) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลพอใจตามคำแถลงของโจทก์ว่า การพิจารณาและการสืบพยานตามที่โจทก์ขอให้กระทำไม่เกี่ยวกับจำเลยคนใด ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยคนนั้นก็ได้

(๓) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลเห็นสมควรจะพิจารณาและสืบพยานจำเลยคนหนึ่ง กลับหลังจำเลยคนอื่นก็ได้ในคดีที่ศาลพิจารณาและสืบพยาน (๒) หรือ (๓)ลับหลังจำเลยคนใดไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ห้ามมิให้ศาลรับฟังการพิจารณาและการสืบพยานที่กระทำลับหลังนั้นเป็นผลเสียหายแก่จำเลยคนนั้นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศาลด้วยว่าเหตุขัดข้องดังกล่าวเป็นการสมควรหรือไม่หากสมควรศาลก็จะมีคำสั่งอนุญาตให้จำเลยไม่ต้องไปฟังการพิจารณาแล้วทำการพิจารณาสืบพยานลับหลังตัวจำเลยได้ แต่ถ้าหากไม่มีเหตุเป็นการอันสมควรศาลก็จะมีคำสั่งให้จำเลยไปศาลทุกนัดที่มีการสืบพยาน

คดีที่มีโทษประหารชีวิต มาตรา ๑๗๓ ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่อัตราโทษจำคุกหรือในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ศาลตั้งทนายความให้ ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนายความก็ให้ศาลตั้งทนายความให้ ให้ศาลจ่ายรางวัลและค่าใช้จ่าย

แก้ทนายความที่ศาลตั้งตามมาตราที่ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต ก่อนเริ่มพิจารณา ศาลต้องสอบถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าจำเลยแถลงว่าไม่มีทนายความ หรือจำเลยแถลงว่าไม่มีทนายความและไม่ต้องการทนายความศาลก็ต้องตั้งทนายความให้ มิเช่นนั้นแล้วย่อมเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายกล่าวโดยสรุปในคดีอาญาที่มีอัตราโทษประหารชีวิตไม่ว่าจำเลยจะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธก็ตาม ต้องทำการสืบพยานโจทก์ต่อหน้าจำเลยทุกกรณีในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกหรือในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกิน ๑๘ ปี ในวันที่ศาลนัดฟ้อง ถ้าจำเลยยังไม่มีทนายความและจำเลยต้องการทนายความ ศาลก็ต้องตั้งทนายความให้

การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน

เกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานโดยศาลศาลนั้นมีแนวทางการชั่งน้ำหนักคำพยานใดคดีอาญาโดยยึดกฎเกณฑ์ใดและจำนำไปใช้เป็นกลยุทธ์การต่อสู้คดีได้อย่างไรประกอบด้วยแนวทางดังนี้

๑. หลักเกณฑ์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๓ "ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่างพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้นเมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย" ศาลต้องใช้ดุลพินิจรับฟังและพยานหลักฐาน ที่โจทก์นำเสนอทั้งหมดว่าพอฟังได้หรือไม่ ว่ามีการกระทำความผิดตามฟ้องเกิดขึ้นจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดพยานหลักฐานของโจทก์ยังรับฟังไม่ได้แน่ชัดว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องจริงหรือไม่ศาลต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้กับฝ่ายจำเลยโดยศาลจะต้องพิพากษายกฟ้อง

๒. ข้อพิจารณาการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของโจทก์นั้นศาลต้องพิจารณาจากลักษณะการถามดังนี้เพื่อประกอบการพิจารณาโจทก์มีประจักษ์พยานและหรือมีพยานแวดล้อมพอหรือไม่หากโจทก์ไม่มีประจักษ์พยาน มีแต่พยานแวดล้อมเท่านั้น พยานแวดล้อม ต้องมีความแน่นหนาผูกมัดตัวจำเลยพยานโจทก์เบิกความเชื่อมโยงหรือได้สอดคล้องต้องกันหรือไม่พยานคู่ของโจทก์เบิกความขัดกันหรือไม่หากโจทก์มีประจักษ์พยานเป็นพยานเดี่ยว ศาลต้องรับฟังคำพยานด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง เช่น พยานโจทก์เบิกความสมเหตุสมผลหรือไม่ หรือพยานมีเหตุโกรธเคืองกับจำเลยหรือไม่ และพยานโจทก์ปากอื่นเบิกความสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกันหรือไม่จำเลยให้การรับสารภาพชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนรวมทั้งนำชี้ที่เกิดเหตุเพราะเหตุใด

๓. แนวทางการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของโจทก์นั้นมีกรณีดังนี้ คือ พยานหลักฐานของโจทก์ไม่มีข้อพิรุธใดๆ ย่อมทำให้มีน้ำหนักรับฟังลงโทษจำเลยได้ การพิจารณาคำพยานในชั้นพิจารณาว่ามีน้ำหนักรับฟังได้มากน้อยเพียงใด ก็ต้องอยู่กับรายละเอียดของคำให้การชั้นสอบสวนจะมีน้ำหนักรับฟังได้เพียงใดก็อยู่กับข้อเท็จจริงและเหตุผลที่ปรากฏด้วย ส่วนคำขัดทอระหว่างผู้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นก็ไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามให้รับฟังหาก คำขัดทอนนั้นมีเหตุผลก็มีน้ำหนักรับฟังได้

๔ คำพิพากษาศาลฎีกา เป็นแนวคำวินิจฉัยศาลฎีกาว่าพยานโจทก์ มีน้ำหนักหรือไม่คำพิพากษาศาลฎีกาพนักงานอัยการสำนักงานอัยการสูงสุดโจทก์ นายโจสหนักกับพวก จำเลยวิธีพิจารณาความอาญา ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน หาใช่เพราะการสืบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจ

ผู้จับกุมก็ตาม แต่รถจักรยานยนต์ของผู้เสียหายที่ถูกลักนั้นจำเลย ทั้งสามร่วมกันแยกชิ้นส่วนออกและ
เจ้าพนักงานตำรวจ ผู้จับกุมตรวจค้นพบยังสถานที่ซึ่งตรวจกับที่จำเลยที่ ๑

วิเคราะห์หลักในการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นศาล

๑.วิเคราะห์หลักการรับฟังพยานบุคคลในชั้นศาลหรือชั้นพิจารณา

การพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญาในมาตรานี้จึงแบ่งเป็น ๒
ข้อ ได้แก่ หลักทั่วไปและข้อยกเว้นที่ห้ามไม่ให้ศาลยอมรับฟัง

(๑).หลักทั่วไป ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาวางหลักทั่วไป ในการรับฟังพยาน หลักฐานว่า
"พยานหลักฐานซึ่งน่าจะพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้" คดีอาญา
เป็นเรื่องการกระทำที่กฎหมายบัญญัติความผิด ประเด็นคดีจึงมีอยู่ประการเดียวคือจำเลยมีผิดหรือ
บริสุทธิ์ซึ่งเป็นประเด็นตายตัวไม่มีทางเป็นอื่นไปได้ ที่ว่าพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ ซึ่ง
น่าจะพิสูจน์ให้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยเท่านั้นซึ่งความจริงหาได้เป็นความประสงค์ของ
กฎหมายดังนั้นไม่ ทั้งนี้พยานหลักฐานที่แสดงหรือพิสูจน์ถึงความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยได้โดยตรง
นั้นมีคุณค่ายิ่งกว่าพยานที่มีแต่ "น่าจะ" พิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลย จึงเป็นพยานหลักฐานที่
รับฟังได้อยู่ในตัวกฎหมายไม่บัญญัติถึงหลักการรับฟังพยานหลักฐานประเภทนี้ไว้ ก็เพราะน่าจะเป็น
หลักฐานที่ทราบกันดีอยู่แล้ว ไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติให้มากความอีกคงบัญญัติแต่หลักที่อาจเป็น
ปัญหาถกเถียงกันเท่านั้นดังนี้หลักทั่วไปในการรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญาจึงอาจแบ่งเป็น ๒ ประการ
ได้แก่

๑.พยานหลักฐานถึงพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยโดยตรง

๒. พยานหลักฐานซึ่งน่าจะพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลย

(๒).ข้อยกเว้นที่ห้ามมิให้รับฟัง ซึ่งเป็นพยานที่ได้มาด้วยความไม่สมัครใจตามหลักเกณฑ์ซึ่งทำให้รับฟัง
พยานหลักฐานไม่ได้ ที่เกิดจากการจงใจให้มาให้การ มีคำมั่น หรือการผูกมัดตนเองว่าจะกระทำการที่
เป็นคุณแก่พยาน เพื่อเป็นการทดแทน หรือโดยมีเงื่อนไขใดๆหรือพยานตกอยู่ในสภาวะที่หวาดกลัว เป็น
ต้น

พยานบุคคล สรุปได้ว่าเป็นถ้อยคำของบุคคลที่มาให้การต่อหน้าศาลและศาลได้จัดบันทึกเป็น
ข้อความ สิ่งที่เป็นพยานหลักฐานประเภทนี้คือคำเบิกความ หรือคำของพยาน หาใช่ตัวพยานคนนั้นแต่
อย่างใด เพราะถ้าพยานคนนั้นอยู่เฉยๆไม่เบิกความหรือให้ถ้อยคำศาลก็ไม่ได้ข้อเท็จจริงอะไรใน
คดีอาญา

๒. วิเคราะห์การรับฟังพยานพยานบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือในชั้นศาล

เนื่องจากการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาลจะต้องคำนึงถึงการได้มาของ
พยานหลักฐาน ที่ชอบด้วยกฎหมายจึงจะสามารถรับฟังได้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา มาตรา ๒๒๖ "พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือ
บริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชู
เชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบด้วยประการอื่นใดและให้สืบพยานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้
หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบ" คือ จะต้องได้มาด้วยความสมัครใจโดยแยกได้ดังนี้

หลักกฎหมาย ศาลมีอำนาจ รับฟังพยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่า จำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ได้ ศาลมีอำนาจสืบพยานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน" ศาลมีอำนาจรับฟังพยานวัตถุ พยานเอกสารหรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ การรับฟังพยานหลักฐานเพื่อประกอบการวินิจฉัยว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์เป็นดุลพินิจของศาล การพิจารณาของศาลแต่ละเรื่องแต่ละคดี ศาลไม่ได้กระทำในฐานะผู้เชี่ยวชาญหรือชำนาญพิเศษในคดีนั้นๆ แต่ทำการพิจารณาโดยอำนาจของศาล ที่กฎหมายให้อำนาจใช้ดุลพินิจซึ่งน้ำหนัก พยานหลักฐานทั้งปวง คือพยานหลักฐาน พยานวัตถุ หรือพยานบุคคล ที่โจทก์จำเลยนำสืบซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์โดยชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖ เมื่อพิจารณาซึ่งน้ำหนักพยานแล้วศาลแน่ใจอย่างใดที่ตัดสินใจไปตามนั้น แต่ถ้ามีข้อสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้เป็นผลดีแก่จำเลย โดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗ บัญญัติไว้ว่า "ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่างพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย" ในคดีอาญาทุกประเภทไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในประเทศไทยหรือเกิดต่างประเทศ รัฐและผู้เสียหาย หรือเจ้าทุกข์ต่างก็มุ่งที่จะให้ได้ตัวผู้กระทำผิดหรืออาชญากรมาดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย เพื่อลงโทษให้สาสมกับความผิดที่เขาได้ก่อขึ้น

การปกป้องพยานของประเทศไทย เรื่องหลักในการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นศาลจะได้เป็นพยานที่มีความน่าเชื่อถือ จึงควรต้องมีการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาเสียก่อนพบว่าประเทศไทยมีกฎหมายหรือมาตรการที่เป็นของรัฐกำหนดเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาไว้โดยตรงแต่เป็นเรื่องให้มากๆ สำหรับการดำเนินการอยู่ทุกวันนี้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีภาระมากที่สุดรัฐบาลยังไม่ได้จัดงบประมาณสนับสนุนภารกิจเรื่องนี้และไม่มีข้อกำหนดหรือหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติไว้ แต่อย่างไรก็ตามแม้จะมีเงินเป็นค่าป่วยการและค่ายานพาหนะของพยานแต่ก็จำนวนเล็กน้อย ไม่คุ้มกับการที่พยานต้องเสียเงินและเสียเวลาเดินทางไปพบพนักงานสอบสวนและไปเบิกความที่ศาลต้องเสี่ยงภัยเสี่ยงชีวิตเพราะอาจถูกพวกของจำเลยคุกคามทำร้ายโดยไม่มีสิ่งใดตอบแทนนอกจากคำว่า"พลเมืองดี" ดังนั้น จึงไม่แปลกอะไรที่คนจำนวนไม่น้อยปฏิเสธการเป็นพยานเพราะเขาเหล่านั้นต้องเลือกการมีชีวิตอยู่มากกว่าการเป็นพลเมืองดีแต่ตัวเองและครอบครัวต้องทุกข์ลำเค็ญในภายหลังทำให้พยานหลักฐานที่ได้มาไม่มีน้ำหนักพอในชั้นพิจารณาการคุ้มครองพยานของพนักงานอัยการ สำนักอัยการสูงสุดได้ตระหนักถึงปัญหาเรื่องนี้จึงกำหนดมาตรการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่พยานไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ไว้ ๒ ประการ คือ

๑.ปรับปรุงวิธีการส่งหมายเรียกพยานโดยนำวิธีการอื่นๆ เข้ามาเสริมวิธีการส่งหมาย เช่นส่งทางไปรษณีย์ หรือขอความร่วมมือจากฝ่ายปกครอง ฯลฯ

๒.อำนวยความสะดวกในเรื่องการเบิกจ่ายค่าพาหนะและค่าตอบแทนพยานตลอดจากการให้ความปลอดภัยพยาน ตามระเบียบว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.๒๕๒๘

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องหลักในการรับฟังพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นศาล(ชั้นพิจารณา) ผลจากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าการพิสูจน์ความจริงในกระบวนการยุติธรรมจะต้องอาศัยพยานหลักเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดซึ่ง มีทั้งพยานเอกสาร พยานวัตถุ พยานบุคคล และพยานผู้เชี่ยวชาญ สำหรับในคดีอาญากล่าวได้ว่าพยานบุคคลจะเข้ามาเกี่ยวข้องและถูกใช้อย่างยิ่งมากกว่าพยานประเภทนี้อาจเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาบางอย่างที่เป็นอาชญากรรม พื้นบ้านและเกิดขึ้นบ่อย เช่น หลักทรัพย์ รังไรทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ฆ่าคนตาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ ฯลฯ เป็นต้น ความผิดเหล่านี้เป็นการกระทำที่ต้องอาศัยพยานบุคคลเป็นกุญแจสำคัญในการพิสูจน์ความจริงจึงเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยคุ้นเคยกับการใช้พยานบุคคลมากกว่าพยานประเภทอื่น การรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญาหลักการพิจารณาคดีในส่วนว่าด้วยพยานหลักฐานมีปัญหา ๒ ข้อคือ

๑.ต้องพิจารณาว่าเมื่อใดจึงมีการนำสืบพยานหลักฐานได้และ

๒.การสืบพยานหลักฐานนั้นควรให้เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายใด

ทั้งนี้ยังต้องพิจารณาต่อไปว่าพยานหลักฐานอย่างใดบ้างที่สามารถนำไปสืบในศาลได้หรือไม่ได้ เรียกว่า การรับฟังพยานหลักฐาน ในคดีอาญาระบบการรับฟังพยานหลักฐานมาบัญญัติไว้โดยระบบพยานหลักฐานตามกฎหมาย พยานหลักฐานที่รับฟังได้ หมายถึง พยานหลักฐานที่ศาลยอมรับเข้าสู่สำนวนการพิจารณาของศาลเพื่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นประเด็นแห่งคดีนั้นกฎหมายไทยพยานหลักฐานที่รับฟังได้นั้นเป็นปัญหาเกี่ยวกับการนำสืบพยานหลักฐานอย่างใดนำสืบได้หรือไม่ได้ โดยกฎหมายหลักเกณฑ์การรับฟังอยู่ ๒ ประการคือ

๑.เกี่ยวกับประเด็นที่ต้องนำสืบ

๒ เกี่ยวกับลักษณะของพยานหลักฐานที่จะนำสืบ

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้เพียง "หลักเกณฑ์ของข้อกฎหมายในการรับฟังพยานบุคคลในชั้นศาล(ชั้นพิจารณา)" และศึกษาในเฉพาะคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒๒๖ เท่านั้น ส่วนขั้นตอนกระบวนการและการเปรียบเทียบผู้วิจัยไม่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า มาตรา ๒๒๖ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า "พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากแรงจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญหลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นและให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน" นี้อาจแบ่งหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานได้ ๒ ส่วน

(๑). เป็นหลักทั่วไปในการรับฟังพยานหลักฐาน กล่าวคือ ต้องเป็นพยานหลักฐานซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ดังนี้ หลักทั่วไปในการรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญาจึงอาจแบ่งเป็น ๒ ประการ ได้แก่

๑. พยานหลักฐานซึ่งพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยโดยตรง

๒. พยานหลักฐานซึ่งน่าจะพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลย

(๒), เป็นข้อยกเว้นหลักข้อแรกกล่าวคือห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานซึ่งเกิดขึ้นจากการจูง

ใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น แม้จะเป็นพยานหลักฐานซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ก็ตาม

สรุปหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานบุคคลในชั้นศาล(ชั้นพิจารณา) ได้สองหลักเกณฑ์ คือ หลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖ และหลักเกณฑ์การค้นหาคำเท็จจริง สรุปได้เป็น ๒ หลักเกณฑ์ที่จะต้องประกอบเข้าด้วยกันคือดังนี้

(๑) หลักกฎหมาย ในชั้นพิจารณาหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญาในชั้นศาล(ชั้นพิจารณา) ทางกฎหมายอาจแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือส่วนแรกเป็นหลักทั่วไปต้องเป็นพยานหลักฐานซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ผู้วิจัยแยก ๒ ประการได้แก่

๑. พยานหลักฐานซึ่งความผิดหรือบริสุทธิ์จำเลยโดยตรง พยานหลักฐานอันเป็นองค์ประกอบความผิดทางอาญาที่ถกเถียงกันโดยตรง ไม่ต้องค้นหาเหตุผลสนับสนุนอย่างอื่นอีก

๒. พยานหลักฐาน ซึ่งน่าจะพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยเป็นเพียงพยานหลักฐานซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ก็ย่อมอ้างเป็นพยานหลักฐานได้ส่วนศาลจะเชื่อหรือไม่เพียงใดย่อมสุดแต่ดุลพินิจของผู้พิพากษาจะชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานนั้นส่วนที่สองเป็นข้อยกเว้นที่กฎหมายห้ามมิให้รับฟัง เนื่องจากเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ หรือไม่ไดมาด้วยความสมัครใจนั้นในชั้นตอนข้อยกเว้นของส่วนแรกห้ามมิให้รับฟัง

(๒) **หลักการค้นหาคำเท็จจริง "หลักข้อเท็จจริง"** คือ หลักเกณฑ์ในการค้นหาความจริงโดยเนื้อหาหรือหลักฐานในการดุลพินิจในการรับฟังพยานของศาล การรับฟังพยานบุคคลในชั้นศาล(ชั้นพิจารณา) ทั้งนี้คู่ความทั้งสองฝ่ายมีต่างก็มีหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงให้พร้อมสรรพและนำเสนอ

ให้เห็นความจริงโดยศาลมีหน้าที่แต่เพียงวินิจฉัยชี้ขาดตามพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอเฉพาะที่ฟ้องเท่านั้น ศาลจะไม่พิจารณาเกินคำฟ้องท้ายฟ้อง โดยผู้พิพากษาเป็นผู้รักษาความทำให้เกิดความยุติธรรม หมายถึง การหยุดความทุกข์ด้วยความถูกต้องและเป็นธรรมนั่นเองมี

๒.๑ หลักการเป็นข้อเท็จจริงนั้น: มีปัญหาที่ต้องพิจารณาคืออย่างไรเป็นข้อเท็จจริงข้อนี้ไม่มีกฎหมายอธิบายโดยตรง จากการวิจัย คือสิ่งอันใดความเป็นอยู่ของสิ่งอันใดหรือความสัมพันธ์ของสิ่งต่างซึ่งสามารถอาจทราบได้ด้วยความรู้สึกทั้งหลายและสภาพแห่งความคิดซึ่งผู้หนึ่งผู้ใดมีอยู่

๒.๒ หลักปัญหาเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของศาลตามรูปคดีโดยความเป็นอิสระภาพและความเสมอภาคกับคู่ความทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ไม่ขึ้นอยู่กับฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อไม่ให้แทรกแซงกดดัน ไม่เอนเอียงโดยไม่ไตร่ตรองหาจุดสมดุลระหว่างเหตุกับผลด้วยความเหมาะสมพอดี

๒.๓ หลักความใกล้ชิดกับเหตุการณ์และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ คือ ในขณะที่กระชั้นชิดกับเหตุการณ์ทันทีซึ่งตามธรรมชาติยังไม่มี โอกาสที่พยานจะคิดใส่ความได้ทัน เป็นพฤติการณ์ข้อเท็จจริงที่สอดคล้องกับธรรมชาติไม่มีพิรุณ

๒.๔ หลักตรรกวิทยาหรือหลักเหตุและผล เมื่อนะมาประกอบหลักฐานอื่นแล้วชอบด้วยเหตุและผลมีความสอดคล้องกัน อยู่กับร่องกับรอย ไม่แตกต่างกันในสาระสำคัญเหตุการณ์เกิดในอดีต ปัจจุบันหรืออนาคต

๒.๕ หลักธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ความสว่าง ความมืดกลางวันกลางคืน เป็นต้นทั้งนี้ต้องประกอบกับตัวของพยานเองด้วยคือ

(๑) มีความสามารถที่จะเป็นพยานได้ สามารถที่จะเข้าใจและตอบคำถามได้

(๒) มีลักษณะของความใกล้ชิดกับข้อเท็จจริงของพยานเป็นผู้ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นมาด้วยตนเองมาโดยตรง

(๓) มีความสามารถในการถ่ายทอดข้อเท็จจริงจากการสัมผัสกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสามารถจดจำและถ่ายทอดเหตุการณ์นั้นได้ อยู่กับร่องกับรอย

ผลการวิจัยพยานบุคคลสรุปได้ว่าเป็นความจริงที่ทุกฝ่ายยอมรับกันว่าพยานบุคคลที่ความผันแปรและเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าพยานหลักฐานประเภทอื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความผิด ความต้องการ และอารมณ์ของพยานในฐานะที่เป็นมนุษย์ ดังนั้นถ้าระบบต่างๆในกระบวนการยุติธรรมไม่สามารถควบคุมปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวเหล่านี้ของพยานให้อยู่คงที่ตามสภาวะปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะส่งผลการให้การพิสูจน์ความจริงโดยใช้พยานบุคคลเกิดความผิดเพี้ยนไปซึ่งเป็นผลเสียหายต่อความยุติธรรมในที่สุดคุณสมบัติทั่วไปของพยานบุคคลศาลรับฟังกล่าวโดยสรุปจากบทที่ผ่านมามีดังนี้

๑.มีความสามารถที่จะเป็นพยาน

๒.ต้องเบิกความข้อเท็จจริงที่ประสพเห็นมาโดยตรง

๓.เบิกความได้เฉพาะข้อเท็จจริงในอดีตที่ตนประสพเห็นมาสำหรับการนำมาใช้เป็นข้อมูล การพิจารณากำหนดมาตรการในการรับฟังพยานบุคคลให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ต่อไปกระบวนการ ๓ ขั้นตอนพยานบุคคลประกอบด้วย

๑. การสัมผัสกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

๒. การจดจำ

๓. การถ่ายทอด

แนวคิดในระบบการดำเนินคดีอาญามาจากแนวคิด เรื่องการตรวจสอบเพื่อการค้นหาความจริง มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองส่วนได้ส่วนเสียของสังคม บุคคล สังคมและบุคคล

การดำเนินคดีอาญาในภาพรวมแบ่งเป็น สอง ระบบด้วยกัน คือ ระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา ถ้าในแง่ของอำนาจการฟ้องก็แบ่งออกได้เป็นสองระบบคือระบบการฟ้องคดีโดยรัฐและระบบการฟ้องคดีโดยประชาชน

การค้นคว้าหาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในทางคดีอาญาแบ่งออกเป็นสองระบบระบบไต่สวน และระบบหาความสัมพันธ์กับระบบการดำเนินคดีอาญา

พยานบุคคล หมายถึง ถ้อยคำของบุคคลที่มาให้การต่อหน้าศาลและศาลได้จัดบันทึกเป็นข้อความไว้ในสำนวนความ สิ่งที่เป็นพยานหลักฐานชนิดนี้คือคำเบิกความหรือคำให้การ ของพยานที่ให้การต่อหน้าศาล กฎหมายบังคับให้ต้องทำต่อหน้าจำเลยที่เป็นผู้ถูกฟ้องในคดีนั้นเสมอ พยานบุคคล จะแต่งทนายเพื่อมาให้การเป็นพยานแทนตนนั้นหาไว้ไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดเผยถึงข้อเท็จจริงที่ตนได้รับรู้ หมายความว่า การรับรู้จากการได้เห็น ได้ฟัง อื่นๆมาโดยตรง

ข้อยกเว้นของการห้ามรับฟังพยานบอกเล่า สรุปได้ว่าคำบอกเล่าที่เป็นคำรับของคู่ความฝ่ายตรงข้าม ดังนี้

๑. คำบอกเล่านั้น เป็นประจักษ์ต่อผลประโยชน์ของผู้กล่าว ทำให้ผู้บอกเล่าเสียผลประโยชน์ต่อมาถึงแก่ความตาย

๒. คำบอกเล่าที่ทำหน้าที่การงานข้อความที่ทำรายงานในหน้าที่

๓. คำบอกเล่าที่เกี่ยวกับสิทธิสาธารณะหรือสิทธิที่ประโยชน์มีอยู่ร่วมกันส่วนใหญ่เป็นปัญหาเขตแดนวัด มีคำบอกเล่า มีตำนานเขตวัดพระพุทธรบาท

๔. คำบอกเล่าของบุคคลที่รู้สึกตัวว่ากำลังจะตาย พฤติการณ์ที่ถูกทำร้าย ระบุตัวบุคคลที่ทำร้าย เจ็บไขสำคัญผู้บอกเล่าจะต้องรู้จำกำลังจำตายในขณะที่บอกเล่า

๕. พยานผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์ประเด็นเรื่องใดต้องมีเงื่อนไขเป็นข้อเท็จจริงที่ บุคคลธรรมดาไม่สรุปว่าพยานหลักฐานมีเพียง ๓ ประเภท คือ "พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ"

สรุปแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาคือ

๑. ต้องการคุ้มครองส่วนได้ส่วนเสียของสังคม

๒. ต้องการคุ้มครองส่วนได้ส่วนเสียของบุคคล

๓. การคุ้มครองส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันของสังคม

สรุปได้ว่าในระบบการดำเนินคดีอาญาแบ่งโดยภาพรวมออกเป็น ๒ ระบบ คือ ระบบการไต่สวน ระบบการสอบสวน ถ้อยคำตามอำนาจการฟ้องร้อง ได้เป็นสองระบบ คือ ระบบการฟ้องโดยประชาชน สำหรับประเทศได้ใช้ระบบการฟ้องโดยรัฐและระบบเอกชน ส่วนองค์ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญามีอยู่ ๒ องค์คือองค์ภาครัฐและองค์ภาคเอกชน

ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ศึกษากันว่าเรื่องหลักในการรับฟังพยาน(บุคคลในคดีอาญาในชั้นศาล ตาม ที่มีอยู่ในระบบกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย ได้พบว่าพยานในคดีอาญาของประเทศไทยยังไม่ได้รับ

การปกป้องคุ้มครองจากรัฐเท่าที่ควรและเมื่อเปรียบเทียบกับ ของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พบว่ามาตรการป้องกันพยานของประเทศสหรัฐอเมริกา น่าจะนำมาเป็นแบบอย่างพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสมและจัดให้มีขึ้นในประเทศไทย เพราะ ประจักษ์เป็นผู้ใช้ปรีศนาว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ในการชำนำนานมากที่สุดในการใช้ดุลยพินิจในการ รับฟังใช้ชั้นพิจารณา โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กำหนดให้มีหน่วยงานขึ้นทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองพยาน เพื่อจะได้ พยาน ที่กล้าพูดความจริงโดยไม่ต้องหวาดระแวง เป็นที่น่าเชื่อถือในการรับฟังชั้นศาลต่อไป

๑. หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นนี้สมควรอยู่กระทรวงเดียวกันกับพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน (ตำรวจฝ่ายคดี) หรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้มีการประสานงานและการ บริหารงานไปในทิศทางเดียวกัน

๒. เบื้องต้นนี้ควรกำหนดประเภทของความผิดที่จะดำเนินการไว้เฉพาะก่อน เช่นอาชญากรรมที่ เป็นองค์กร อาชญากรรมร้ายแรงที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลเมื่อดำเนินการได้ผลสมแล้วจึงขยายขอบเขตให้ ครอบคลุมถึงคดีสำคัญๆ ประเภทอื่นๆ ต่อไป

๓ ปรับปรุงกระบวนการดำเนินคดีอาญาเสียใหม่บางประการ เช่น

(๑) ยกเลิกการให้พยานชี้ตัวผู้ต้องหาถ้าจำเป็นให้ใช้วิธีการชี้รูปแทนการชี้ตัว

(๒) การสืบพยานในศาลไม่ควรให้จำเลยเห็นหน้าพยานในลักษณะเผชิญหน้ากันเพราะทำให้ พยานเกิดความเกรงกลัว

(๓) กำหนดมาตรการห้ามเปิดเผยชื่อ ที่อยู่ และอาชีพของพยาน

(๔) การพิจารณาปล่อยชั่วคราวคดีร้ายแรงบางประเภทควรสอบถามพยานประกอบ การ พิจารณาด้วย

(๕) กรณีพยานถูกทำร้ายบาดเจ็บหรือถึงตายรัฐบาลต้องมีมาตรการ จ้างเงินค่าชดเชยที่ เหมาะสม เพื่อให้เกิดความมั่นใจแก่พยาน

(๖) เพิ่มโทษการกระทำผิดฐานข่มขู่ หรือทำร้ายพยานให้สูงกว่าความผิดที่กระทำกับ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

๑. ทำการศึกษาดำเนินการวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับหลักการนำพยานขึ้นสู่ชั้นพิจารณาอย่าง ปลอดภัย

๒. ควรมีการดำเนินการวิจัยการบริหารยุติธรรมของเมืองไทยเทียบเคียงต่างประเทศ

๓. ทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อให้ทราบว่าคดีประเภทใดบ้างที่พยานถูกคุกคามหรือถูกทำ ร้าย หรือไม่ไปเบิกความต่อศาลจนเป็นเหตุให้คดีต้องเสียไป

เอกสารอ้างอิง

Charoenboon, K. (2006). Guide of disciplinary investigation, National Police Act B. C. 2547. 21 Century. [In Thai]

Jintasatean, C. (2010). The exception of exclusionary rule on improperly obtained evidence. undersection 226/1 of Thai criminal procedure code. Master's Thesis of Law, Thammasat University. [In Thai]

ชีพ จุลมนต์. (2556). ความเป็นกลางและความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีภายใต้. หลักนิติธรรม.

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล.

ธานีศ เกศพิทักษ์. (2558). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 ภาค 3-4. กรุงเทพฯ:

บริษัท กรุงสยามพัблиชชิง จำกัด.

วิภา ปิ่นวีระ. (2551). บทบาทของศาลในการพิจารณาคดีอาญา. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะ

นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ. (2550). “กฎหมายว่าด้วยคำรับสารภาพ: บทนำและความสำคัญของ คำรับสารภาพ”.

บทบัญญัติเล่มที่ 63 ตอนที่ 1.

อรรถพล ใหญ่สว่าง. (2560). คำอธิบายวิชาสัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพฯ: สำนักอบรม

กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา